

Klimaflyktninger: En separat kategori av mennesker uten formelt anerkjente rettigheter

Bacheloroppgave i statsvitenskap

Universitetet i Stavanger

Tale Evjeberg

Studentnummer: 261018

Veileder: Ragnhild J. Sjurseike

Lvert dato: 10.05.2023

Antall ord: 8 796

Forord

Denne bacheloroppgaven representerer slutten på statsvitenskapsstudie ved Universitetet i Stavanger. Jeg har fått muligheten til å forske på og undersøke et temaområde jeg har stor interesse for. Det å skrive en oppgave av dette omfanget har ført til mange diskusjoner både med andre og med meg selv. Dagene har vært mange og lange. Til tross for krevende arbeid, har det på alle mulige måter vært verdt det. I løpet av denne prosessen har jeg tilegnet meg ny kunnskap og utvidet egne forståelsesrammer.

Først vil jeg takke min veileder, Ragnhild J. Sjurseike, for gode tilbakemeldinger og god hjelp. Veiledningstimene våre sammen har vært uvurderlige og svært motiverende. En spesiell takk rettes også til min mor som har satt av mye tid til å lese oppgaven gjennom hele skriveprosessen og vært til god hjelp med korrekturlesningen. Til slutt vil jeg også takke resten av familien min og andre kjære for god støtte.

Jeg håper oppgaven er interessant og lærerik for alle lesere. Takk!

Sandnes, Mai 2023

Tale Evjeberg

Sammendrag

Denne oppgaven er en kvalitativ studie av sammenhengen mellom den manglende anerkjennelsen av klimaflyktningers rettigheter innenfor EU og ivaretagelsen av fundamentale menneskerettigheter. Temaet er samfunnsvitenskapelig sentralt og aktuelt. Oppgavens tematikk aktualiseres av hvordan EU på den ene siden anerkjenner klimaendringer som en stor trussel mot menneskehetens eksistens og livsgrunnlag, samtidig som klimaendringer, på den andre siden, ikke anerkjennes som en fluktårsak. Klimaflyktningers status og rettigheter er uavklart, og de finner seg selv i en mellomposisjon (Sayad, 2007) uten et sosialt rom eller plassering innenfor de sosiale kategoriene. Oppgaven undersøker følgende problemstilling: «*På hvilken måte kan EUs manglende anerkjennelse av klimaflyktningers rettigheter komme i konflikt med menneskerettigheter?*»

Det teoretiske utgangspunktet for oppgaven er Sayads (2007) bruk av Bourdieus begreper. Oppgavens datagrunnlag uthentes gjennom dokumentanalyse. Empirien analyseres ved bruk av kritisk diskursanalyse. Med støtte i Sayad (2007) vises det til hvordan språkbruk innenfor EU bidrar til å fjerne klimaflyktninger fra det sosiale feltet og hvordan habitus risikerer å komme i konflikt med klimaflyktningers menneskerettigheter. Oppgaven gir et innblikk i hvordan språket anvendt av EU blir en viktig maktressurs for ivaretagelsen – eller neglisjeringen – av klimaflyktningers menneskerettigheter. Studien er et bidrag for å tette kunnskapshull om hvordan manglende anerkjennelse av klimaflyktningers rettigheter innenfor EU ved bruk av et *migrant vs. flyktning narrativ* kan komme i konflikt med menneskerettigheter som følge av språkvalg og diskurser.

Innholdsliste

1.0	Introduksjon	2
1.1	Problemstilling og oppgavens oppbygging.....	3
1.2	Oppgavens oppbygning.....	3
2.0	Teori og eksisterende litteratur	4
2.1	Eksisterende forskning og litteratur	4
2.2	Klimaflyktninger som «atopos».....	6
2.3	Diskurser.....	7
3.0	Metode	8
3.1	Metodevalg	9
3.1.1	<i>Statusdirektivet og statusforordningen</i>	11
3.1.2	<i>Europaparlamentet</i>	11
3.2	Kritisk diskursanalyse	12
3.2.1	<i>Fremgangsmåte</i>	12
3.3	Fordeler og ulemper	13
3.4	Reliabilitet og validitet.....	14
4.0	Funn	14
4.1	Klimaflyktninger og juridisk kvalifisering	14
4.2	Flyktningstatus for klimamigranter?.....	16
5.0	Diskusjon	18
5.1	Språk og diskurser.....	19
5.2	Migrant vs. flyktning narrativet	22
5.3	Menneskerettigheter og legitimitet	24
5.4	Habitus	26
6.0	Avslutning	27
7.0	Litteraturliste	28
	Vedlegg 1	32
	Vedlegg 2.....	33

1.0 Introduksjon

«Refugee and migrant rights are human rights» sa De forente nasjoners [FN] Generalsekretær, Antonio Guterres (FN, 2023), i sin tale under 75-årsjubileumet til Den universelle menneskerettighetserklæringen [UDHR]. Ordene referer til kjernen av UDHR: «human rights are innate to being human» (FN, 2023). Menneskerettigheter er en iboende rett alle mennesker har i kraft av å være menneske. Personer fordrevet fra sitt opphavsland eller oppholdssted har også krav på beskyttelse av sine fundamentale rettigheter, likt som alle andre. Historisk sett har menneskerettigheter blitt ofret på bekostning av politisk fortjeneste (Arendt, 2016), men dette er ikke avgrenset til fortiden. Menneskerettighetsbrudd begått med hensikt om å oppnå politiske fordeler forekommer også i nåtid, eksemplifisert gjennom den norske statens utbygging av vindkraftverk i samenes vinterbeite på Fosen (Stranden, 2023).

Tradisjonelt sett har krig og konflikt blitt ansett som signifikante trusler mot menneskerettighetene og menneskelig sikkerhet, og dermed som en sentral fluktårsak. Andre trusler mot menneskers sikkerhet og menneskerettigheter har også vokst frem. Klimaendringer representerer på mange måter det 21. århundrets største vedvarende trussel. Menneskeheten befinner seg nær ved å overstige jordas planetære grenser som, dersom krysset, antas å forårsake irreversible endringer i jordas mest fundamentale systemer (Sachs, 2015). Konsekvensene antas å være av en slik art at klimaendringer kan omtales som en «klimakrise» (Engen, Gould, Kruke, Lindøe, Olsen & Olsen, 2021, s.271).

Ifølge Europaparlamentet [EP] var tilnærmet 30.7 millioner mennesker fordrevet som følge av klimaendringer i 2020 (EP, 2021). Videre har Verdensbanken beregnet at opp mot 216 millioner personer er i risiko for å bli klimafordrevne innen 2050 (EP, 2022). Frekvensen er signifikant og synliggjør at verdenssamfunnet står overfor flyktninger med varierte grunner til flukt, ikke bare tradisjonelle krigsflyktninger. Guterres understreker alvoret verden står overfor ved å peke på hvordan omtrent halvparten av jordas befolkning oppholder seg i såkalte «climate hotspots» (FN, 2023). Hvordan klimaendringer i økende grad spiller en rolle i grunnlaget for at mennesker drives på flukt utgjør oppgavens tematiske fokusområde.

1.1 Problemstilling og oppgavens oppbygging

Oppgaven fokuserer på en europeisk kontekst. Ifølge Webber (2017) var den europeiske responsen i møtet med økningen av antallet personer som ankom Europa i 2015 motivert av antimigrasjonsholdninger. Andre mener responsen ble legitimert som følge av en langvarig politisk krig mot en ubevæpnet fiende (Hintjens & Bilgic, 2019). Responsen var ikke begrenset til enkeltstater i Europa, men ble mer fremtredende i Den europeiske unions [EU] institusjoner og politikk (Wouters & De Ridder, 2022). Påstandene kan virke paradoksale gitt at EU, som er en av verdens ledende menneskerettighetsaktører (EP, 2022), anklages for intensivering av tiltak motivert av antimigrasjonsholdninger (Webber, 2017; Hintjens & Bilgic, 2019). Menneskelig mobilitet problematiseres i økende grad, synliggjort under den såkalte flyktningkrisen i 2015 ((EU)2016/466). Menneskelig mobilitet blir i økende grad synonymt med *et problem*. Løsninger foreslått inkluderer bl.a. økninger i antallet grensekontroller langs historisk trygge reiseveier, både innenfor og utenfor EUs egne grenser (Webber, 2017) med hensikt om å *fjerne* problemet.

Oppgavens fokusområde avgrenses til et *migrant vs. flyktning narrativ*. Det primære fokuset er rettet mot hvilken status og rettigheter personer fordrevet som følge av klimaendringer har innenfor utvalgte deler av EUs rammeverk. EU har inngått omfattende og ambisiøse klimavtaler (Europakommisjonen², 2023). Avtalene indikerer en anerkjennelse av påvirkningen klimaendringer antas å medføre for individer og for samfunnet som helhet. Likevel, i lys av et politisk ønske om å fjerne problemet forbundet med menneskelig mobilitet, har ikke EU lovfestet statusen til personer fordrevet som følge av klimaendringer. Oppgaven undersøker hvordan den manglende anerkjennelsen fra EU om klimaflyktnings status kan komme i konflikt med menneskerettigheter ved å følge argumentasjonen langs et *migrant vs. flyktning narrativ*.

Oppgaven skal undersøke følgende problemstilling: «På hvilken måte kan EUs manglende anerkjennelse av klimaflyktnings rettigheter komme i konflikt med menneskerettigheter?».

1.2 Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 redegjøres det for sentrale begreper og eksisterende forskning på temaet, i tillegg til beskrivelse av oppgavens teoretiske utgangspunkt. Kapittel 3 presenterer oppgavens

metodologiske tilnærming. Deretter skal empiriske funn fra dokumentanalysen analysert ved hjelp av kritisk diskursanalyse gjengis i kapittel 4. I kapittel 5 drøftes funnene ved hjelp av teori presentert i kapittel 2. Til slutt, i kapittel 6 formidles oppgavens konklusjon.

2.0 Teori og eksisterende litteratur

Dette kapittelet presenterer eksisterende forskning og litteratur om temaet, samt oppgavens teoretiske utgangspunkt. I tillegg skal det redegjøres for de sentrale begrepene flyktning og diskurs.

2.1 Eksisterende forskning og litteratur

Den dominante definisjonen for flyktninger hentes fra FNs Høykommissær for Flyktninger [UNHCR] i flyktningkonvensjonen av 1951 og tilleggsprotokollen av 1967: «someone who is unable or unwilling to return to their country of origin owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group, or political opinion» (UNHCR, 2010, s.3). Definisjonen anvender inkluderings- og ekskluderingskriterier: bare personer *utenfor* eget opphavsland som flykter som følge av velbegrunnet frykt for *forfølgelse*, medlemskap av en bestemt *sosial gruppe eller politisk holdning* (UNHCR, 2010) har rett på asyl. Hensikten med slike juridiske kategorier er å definere *hvem* som har krav på internasjonal beskyttelse. Definisjonen ble utviklet som respons på situasjonen for personer på flukt under andre verdenskrig (Arendt, 2016), og er fremdeles rettesnor for dagens forståelse. Definisjonen har blitt kritisert for å ikke være lydhør for nye betingelser i moderne samfunn og dermed, mer komplekse fluktårsaker (Crawley & Skleparis, 2018).

Forståelsen av flyktninger endret seg radikalt under og etter andre verdenskrig (Arendt, 2016). Før krigen var flyktninger personer fordrevet som følge av egen atferd og/eller politisk holdning, til å endres til å forstås som personer som ikke hadde gjort seg skyldige i noe, men som ankom et nytt land uten kapital og med behov for hjelp (Arendt, 2016). Begrepet kan endres i møtet med moderne betingelser for å innlemme personer på utsiden med behov for hjelp. Flyktningbegrepet er en normativt ladet kategori brukt av styrende autoriteter for å avgjøre «what categories of persons will be included or excluded, protected, integrated, tolerated, marginalized or rejected, and under which terms» (Walter-Franke, 2018, s.35). Det

kan hevdes at *innholdet* i flyktningbegrepet er i kontinuerlig endring, men uten at den dominerende definisjonen har tatt opp i seg endringene.

Kmak (2021) viser hvordan flyktninger ofte konstrueres som et problem som krever en løsning. Problematisering kan bidra til å begrense beskyttelsen av personer med rett på internasjonal beskyttelse (Foster & McAdam, 2022; Crawley & Skleparis, 2018; Bugge, 2019). Konstruksjonen av flyktninger som et problem, henger sammen med narrativet omkring den såkalte flyktningekrisen i 2015 (Jalusic, 2017; Webber, 2017). Crawley og Skleparis (2018) peker på hvordan narrativet bygger på en fortelling om flyktninger som bare *ventet på muligheten* til å dra til Europa – et opportunistisk motiv. Forståelsen var ikke unik, og førte til at nesten alle europeiske stater innførte betydelige restriksjoner i de eksisterende lovverkene omkring asyl (Jalusic, 2017; Webber, 2017). Narrativet har ledet til at foreslåtte løsninger på den økte flyktningestrømmen har hatt som formål å redusere flyten av mennesker til Europa og dermed, antallet flyktninger gjennom å stenge grensene (Jalusic, 2017). Webber (2017) peker på hvordan EUs søken etter å stanse migrasjon til Europa anser menneskerettighetsbrudd som en uunngåelig konsekvens av migrasjonskontroll. EU tildeler fullmakter til andre aktører (Hintjens & Bilgic, 2019) for å oppfylle målet om å holde migranter og flyktninger på utsiden av unionens grenser.

Klimakrisen har skapt en *ukonvensjonell* kategori av flyktninger, der ukonvensjonell referer til mennesker på flukt ikke omfavnet av flyktningkonvensjonens rammebetingelser. Klimakrisens ukonvensjonelle flyktning kalles klimaflyktninger: personer fordrevet som følge av klimaendringer. Klimaflyktninger har ikke flyktningstatus og er uten plass (Sayad, 2007) innenfor eksisterende sosiale kategorier. De anerkjennes ikke i internasjonal lov og deres status som flyktninger er uavklart. Flyktningstatus forutsetter en utvikling av alternative definisjoner av hvem som skal regnes som flyktning. Et mulig alternativ er: «those who have been forced to leave their traditional habitat, temporarily or permanently, because of marked environmental disruption (natural and/or triggered by people) that jeopardized their existence and/or seriously affected the quality of their life» (EP, 2021, s.3). Fordi definisjonen ikke er juridisk anerkjent, anses den manglende beskyttelsen av klimaflyktnings rettigheter bare som menneskerettighetsbrudd i den grad individers rettigheter oppfattes *umiddelbart truet* (Foster & McAdam, 2022). Dette kan implisere en bekymringsfull trend iht. klimaflyktnings rettigheter, som i verste fall kan resultere i en systematisk avvising av grunnleggende menneskerettigheter (Foster & McAdam, 2022; Hintjens & Bilgic, 2019).

I UNHCRs Globale Rapport fra 2021 argumenteres det for at det finnes gode grunner til hvorfor klimaflyktninger har og burde ha valide krav på flyktningstatus (UNHCR, 2021). Validiteten av statusen kan forankres i flyktningkonvensjonen, menneskerettighetslov og prinsippet om å ikke returnere individer med behov for asyl (*non-refoulement*) (UNHCR, 2020; UNHCR, 2021). Det er behov for å utvikle juridiske og politiske rammeverk som kan beskytte klimafordrevne personer (UNHCR, 2021). Fordi klimaendringer i økende grad beskrives som en viktig faktor til hvorfor mennesker har behov for internasjonal beskyttelse, bør det også i økende grad oppfattes som en årsak til hvorfor personer flykter (UNHCR, 2021). Flyktningbegrepet bør sees som noe annet enn *migrant*begrepet, ettersom det er kvalitative forskjeller i form av deres rettighetskrav. Migranter, i denne oppgaven, forstås derfor som personer som ikke tvinges bort fra deres opphavssted og derfor ikke har behov for asyl (EP, 2021).

2.2 Klimaflyktninger som «atopos»

Oppgavens teoretiske utgangspunkt støtter seg på elementer av Bourdieus teori om *habitus*, «the set of habits, dispositions and behaviors resulting from one's upbringing in a specific cultural milieu» (Curto, 2016, s.103). Habitus er et disposisjonssystem (Curto, 2016) som samtidig strukturerer og struktureres. Teorien bygger på at individer tilegner seg kulturelle disposisjoner som anvendes for å orientere seg i den sosiale verden (Edgerton & Roberts, 2014). Teorien er utviklet i en sosiologisk tradisjon (Bugge, 2002), men behøver ikke avgrenses til et sosiologisk perspektiv rettet mot individnivået. Teorien kan også anvendes for å si noe om en bredere samfunnskontekst. Bourdieu er opptatt av sosial dominans og undertrykkelse, og av å avdekke hvordan maktforhold – ikke erkjent som makt – oppfattes maktfrie og legitime (Curto, 2016). Fokus på maktfordelingen i samfunnet samt legitimeringsprosessene av denne fordelingen, illustrerer hvordan en sosiologisk teori kan være relevant for oppgavens statsvitenskapelige perspektiv. Det sentrale er hvordan handlingene og avgjørelsene til individer som anser seg selv som autonome agenter eller aktører, ofte er resultatet eller konsekvensen av en sosialt bestemmende habitus (Curto, 2016).

Bourdieu bruker begrepet *felt* for å beskrive det sosiale rommet der habitus opererer (Curto, 2016). Individer befinner seg ofte i flere sosiale felt samtidig der verdier og habitus kan være overlappende eller i konflikt med hverandre. Forholdet mellom habitus og sosiale felt er avgjørende for atferd og praksis (Curto, 2016). *Sosial dominans* kan tolkes som resultat av en uegnet passform mellom habitus og felt, f.eks. i koloniale systemer med en tydelig konflikt

mellom kolonisator og de koloniserte (Curto, 2016). Innenfor det sosiale feltet plasseres personer basert på faktorer som sosial og økonomisk klasse, samt tilgang på Bourdieus fire *kapitalformer*: økonomisk, kulturell, sosial og symbolsk kapital (Curto, 2016). Kapitalbegrepet kan tolkes som makt (Bugge, 2002), der makt referer til en bestemt fordeling av kapital. Kapital er «knappe sosiale ressurser som er tillagt en bestemt verdi av et sosialt fellesskap og som i kraft av sin knapphet er i stand til å skape, forsterke eller opprettholde ulikheter mellom sosiale aktører» (Bugge, 2002, s.226). Tilgjengelighet og tilgang på kapital er avgjørende for akkumuleringen av makt og dermed, for plasseringen innenfor det sosiale feltet og sosiale kategorier.

Det teoretiske utgangspunktet for oppgaven er Abdelmalek Sayads (2007) bruk av Bourdieus begreper. Flyktningstatusen representerer et sosialt felt, med avgjørende effekter for flyktnings kapital. Hvorvidt individer kan identifiseres som en flyktning eller ikke innebærer signifikante konsekvenser for flyktnings kapital, mens personer som utgår fra dette sosiale feltet *ffjernes* og finner seg selv i et slags *ingenmannsland*. Sayad (2007) understreker ydmykheten eller skammen som følger med erfaringen innenfor en mellomposisjon uten et passende sosialt rom eller plassering innenfor de sosiale kategoriene. Den *fordrevne personen* eksiterer da som en «atopos» (Sayad, 2007, s.xiv) uten tilhørighet; en mellomposisjon av *å være* og som *et sosialt ikke-vesen* (Sayad, 2007). Mellomposisjonen er av særlig relevans for moderne kategorier av flyktninger utenfor flyktningkonvensjonens felt, som plasseres i en posisjon samtidig fraværende fra deres opphavssted og deres ankomststed (Sayad, 2007). Det teoretiske utgangspunktet viser hvordan individer utenfor lovens og konvensjonens rammer beveger seg mellom *en* verden og den *andre* (Sayad, 2007), der beskrivelser av konvensjonelle flyktnings betingelser for eksistens bygger på motsigelser: frivillig-ufrivillig, legitim-lovløs osv. Resultatet er at ukonvensjonelle flyktninger, som verken tilhører her eller der, sin atferd blir uunngåelig avvikende, og legitimerer en (skjult) maktutøvelse over deres kapital.

2.3 Diskurser

Oppmerksomheten i oppgaven rettes mot bruken av *diskurser* for å støtte opp om denne tilslørte maktutøvelsen. Diskurser er språklige «kollektive forståelsesrammer» (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2019, s.58) som påvirker hvordan mennesker handler og forstår verden. Diskurser bygger på ideen om at fordi enhver fremstilling av verden kunne ha vært annerledes, f.eks. kunne flyktningbegrepet *bare* omhandlet personer fordrevet som følge av klimaendringer, har

måten vi *velger* å fremstille og kommunisere noe på signifikante konsekvenser for individer og samfunnet (Johannessen et al., 2019). Sosialt konstruerte kategorier, inkludert flyktningbegrepet og flyktningstatusen, er ikke produkter av nøytrale prosesser og bør derfor ikke anses som nøytrale og objektive. Diskursene er sosialt produsert med reelle konsekvenser for den sosiale verden (Johannessen et al., 2019).

Diskurser kan eksistere i en *diskursiv orden*, der et fåtall av diskurser pålegges et bestemt fenomen eller samfunnsområde og omfavner de viktigste eller mest dominante diskursene (Johannessen et al., 2019). Men diskurser eksisterer ikke alltid i en slik harmonisk orden, ofte står de i strid med hverandre og inngår i en konkurranse over den hegemoniske retten til å definere et fenomen, i en *diskursiv kamp* (Johannessen et al., 2019). Diskurser inngår da i suverenitetskonkurranser for å oppfattes legitime og tatt-for-gitt, samtidig som andre diskurser, i effekt, ekskluderes (Johannessen et al., 2019): f.eks. hvordan beskyttelsen av konvensjonelle flyktninger anvendes som et argument for å ekskludere ukonvensjonelle flyktninger fra flyktningstatusen og kapitalen som følger med. Diskursive kamper kan være eksplisitte ved at den ene diskursen fremstilles som mangelfull i den andre (Johannessen et al., 2019). Denne formen for kamp synliggjøres bl.a. i rekonstruksjonen av flyktningkrisen til en migrasjonskrise (EP, 2021) hvor *migranternes* manglende krav på asyl medfører betydelige konsekvenser for disse flyktningenes kapital. Funksjonen av diskurser er å produsere en oppfatning om hva som er legitimt, med konsekvenser for individers virkelighetsoppfatning og deres identitet, og dermed deres plass i det sosiale feltet – her, der eller ingensteds. Diskurser står i en tett relasjon med maktfordelingen i samfunnet og manifesteres gjennom individer, institusjoner og språk (Johannessen et al., 2019).

3.0 Metode

Vilhelm Aubert definerer *metode* som «[...] en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap» (Everett & Furseth, 2012, s.128). Enhver forskningsmetode har fordeler og ulemper, fordi det vil alltid være andre måter å forske på og besvare en problemstilling (Everett & Furseth, 2012).

3.1 Metodevalg

Problemstillingen: *På hvilken måte kan EUs manglende anerkjennelse av klimaflyktningers rettigheter komme i konflikt med menneskerettigheter?»* er av en slik art at kvalitativ tilnærming anses som den best egnede fremgangsmåten for å oppnå ønskelig dybdekunnskap om temaet. Oppgaven setter søkelys på hvem som omfattes av flyktningstatus, og hvilke konsekvenser det får for klimaflyktninger. For å begrense omfanget av oppgaven har jeg knyttet den til en europeisk kontekst. Jeg har valgt å gjennomføre en dokumentanalyse (Åm & Frøyhaug, 2021). Dokumentanalyse dreier seg om å få tak i mer enn det som umiddelbart fremkommer i lesning av en tekst, og datamaterialet hentes fra fire ulike dokumenter (se tabell 2). Oppgaven bruker kritisk diskursanalyse der kritiske vurderinger av språket i dokumentene analyseres langs et *migrant vs. flyktning narrativ*. En kritisk refleksjon omkring språkets rolle i konstruksjonen av individers rettighetskrav kan gi et nyttig innblikk inn i klimaflyktningers situasjon.

Jeg har benyttet en «strategisk utvalgsstrategi» (Bryman, 2016, s.408). Utvalget baseres på kriterier, der inklusjon beror på at spesifiserte betingelser er oppfylt (Bryman, 2016). Inklusjonskriteriene listes i tabell 1. Inklusjonskriteriene presenterer kriteriene som *må* oppfylles, mens eksklusjonskriteriene lister opp kriteriene som ekskluderer ellers aktuelle dokumenter. Oppgavens søkelys på en europeisk kontekst innenfor EUs migrasjons- og asylpolitikk begrenset søkeområdet for utvalgsprosessen betydelig. Gitt fokuset på klimaflyktningers status og rettigheter og hvordan språklige fremstillinger påvirker dette, var det nærliggende å undersøke EUs statusdirektiv (2011/95/EU) og statusforordning ((EU)2016/466). Dokumentene er avgjørende for hvem som tildeles flyktningstatus. Dokumentene påviser også diskursive endringer i språkbruken fra 2011 til 2016. Verken direktivet eller forordningen nevner klimaflyktninger (2011/95/EU; (EU)2016/466), og nødvendiggjorde en undersøkelse av andre dokumenter publisert av EU-institusjoner hvor begrepet ble tatt i bruk (EP, 2021; EP, 2022).

TABELL 1. Inklusjons- og eksklusjonskriterier.

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
<ul style="list-style-type: none"> • Produsert av EU-institusjoner • Relatert til EUs migrasjons- og asylpolitikk • Bruker flyktningbegrepet og -statusen • Relevant for menneskerettigheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikke produsert av EU-institusjoner • Ikke relatert til EUs migrasjons- og asylpolitikk • Bruker ikke flyktningbegrepet og -statusen • Ikke relevant for menneskerettigheter

Kriteriene i tabellen er utviklet med formål om å undersøke ordlyden i EU-dokumenter for å undersøke påvirkningen diskurser kan ha for menneskerettighetene til klimaflyktninger. Diskurser står i tett relasjon med maktfordelingen i samfunnet; språket både skaper og bærer mening. Slik kan sentrale aktører legitimere eller avvise kapitalakkumuleringen til bestemte grupper. Formålet er å synliggjøre hvordan bestemte diskurser innebærer betydelige maktressurser med konsekvenser for ulike grupper.

Oppgaven baseres på fire dokumenter (listet i tabell 2) publisert av EU-institusjoner. Utvalgsprosessen har bevisst avgrenset datamaterialet som følge av relevansen av dokumentenes innhold for oppgavens tema og problemstilling. Statusdirektivet (2011/95/EU) og statusforordningen ((EU)2016/466) omfavner de juridiske rammene for tildeling av flyktningstatus. Likevel nevner ikke direktivet eller forordningen klimaendringer som fluktårsak og dermed, ei heller klimaflyktninger. Manglende benevnelse nødvendiggjorde inklusjonen av eksplisitte referanser til klimaflyktning begrepet (EP, 2021; EP, 2022) for å skape et bilde av statusen denne kategorien av flyktninger har innenfor EU. Utvalgsprosessen kunne vært basert på andre dokumenter publisert av EU-institusjoner sentralt for migrasjons- og asylpolitikken, f.eks. Dublinforordningen eller Eurodac-forordningen (Europakommisjonen¹, 2023). Oppgavens innretning mot diskursive representasjoner og diskursenes effekt på praksis førte til at dokumentene i tabell 2 utgjør datagrunnlaget.

TABELL 2. Oversikt over datamaterialet.

Datamateriale
<ul style="list-style-type: none">
• Statusdirektivet (2011/95/EU)
• Statusforordningen ((EU)2016/466)
• The concept of ‘climate refugee’: Towards a possible definition (EP, 2021)
• The Future of Climate Migration (EP, 2022)

I tillegg til oppgavens datagrunnlag har jeg satt sammen et utdrag av rettighetsartikler fra FNs Høykommissær for Menneskerettigheter [OHCHR] tilhørende UDHR (2023) og EUs pakt om grunnleggende rettigheter [CFREU] (2012) som skal støtte drøftingen. Artikkene er lagt ved som vedlegg. Under følger en kort beskrivelse av dokumentene.

3.1.1 Statusdirektivet og statusforordningen

Direktiv referer til «en rettsakt som fastsetter et mål som landene skal oppnå. Det er imidlertid opp til hvert enkelt land å velge form og utforme innholdet i de nasjonale rettsakter som skal sørge for at målene blir nådd» (Europalov, 2023). Direktivet ble i 2016 foreslått avløst av en statusforordning ((EU)2016/466). Forordning er «en bindende rettsakt. Den skal følges i alle detaljer i hele EU, hvor den også har direkte virkning» (Europalov, 2023). Rettsaktene står i tett relasjon med EUs CEAS-regelverk (2011/95/EU; (EU)2016/466). Dette kommer til uttrykk ved at kriteriene for å omfattes av asylinstituttet og flyktningstatus i økende grad avgjøres sentralt i EU og omfatter/gjelder alle medlemsstatene. Samordningsfokuset impliserer et økt behov for kontroll fra EU ((EU)2016/466). Kontrollfokuset rundt flyktningstatusen gir et interessant utgangspunkt for å undersøke status og rettigheter til klimaflyktninger.

3.1.2 Europaparlamentet

EU har et fåtall dokumenter som bruker klimaflyktning begrepet eksplisitt, blant disse er to dokumenter publisert av EP: *The concept of ‘climate refugee’: Towards a possible definition* (2021) og *The Future of Climate Migration* (2022). Førstnevnte er en orienteringsmelding (EP, 2021). Klimaflyktning begrepet brukes eksplisitt flere ganger, og det presenteres en rekke

alternative definisjoner og forståelser av begrepet (EP, 2021). Dokumentet anerkjenner den uegnede bruken av migrantbegrepet for klimaflyktninger, likevel veksles det mellom *klimaflyktning* og *klimamigrant* (EP, 2021) i dokumentet. Det andre dokumentet er en kortere redegjørelse rundt situasjonen til personer fordrevet av klimaendringer (EP, 2022). Dokumentene gjenkjenner eksistensen av personer fordrevne av klimaendringer, og gir et godt utgangspunkt for å forstå hvordan EU oppfatter klimaflyktninger og dermed, deres status og rettigheter. Klimaflyktninger presenteres både som en trussel og mulighet for utvidelsen av EUs menneskerettighetstilnærming (EP, 2021; EP, 2022).

3.2 Kritisk diskursanalyse

Oppgavens analytiske tilnærming er inspirert av kritisk *diskursanalyse*. Diskursanalyser er kritiske analyser av etablerte tanke-, skrive- og handlemåter av tatt-for-gitt antagelser om hvordan verden er eller burde være (Johannessen et al., 2019). Kritiske diskursanalyser er opptatt av hvordan språket blir og brukes som en maktressurs (Bryman, 2016). Tilnærmingen anser dokumenter som aktive og skapende, og er mer opptatt av funksjonen til teksten enn hva forfatteren mener (Johannessen et al., 2019). Tilnærmingen er altså opptatt av hvordan dokumenter fremmer diskurser, identiteter og praksiser gjennom språket (Johannessen et al., 2019). Formålet er å avdekke skjulte meninger i dokumentet for å kunne vise til verdensbildet formidlet av dokumentene (Johannessen et al., 2019). Diskurser fremstår ikke nødvendigvis eksplisitt i teksten, men påvises gjennom analyse (Røysum, 2016). Det er et bevisst valg å basere analysen på et *migrant vs. flyktning narrativ*. Valget begrunnes i en antagelse om at narrativet har den tetteste koplingen til hvordan språklige representasjoner anvendes for å avgjøre klimaflyktningers status.

3.2.1 Fremgangsmåte

Den analytiske tilnærmingen begynner med en opptelling av relevante begreper i nedlastede dokumenter. Opptellingen gir et inntrykk av sentrale begrepers bruksområde og i hvilke sammenhenger de anvendes i dokumentene. Oppgaven er opptatt av maktdimensjonene koplet til diskursene i dokumentene, slik at språklige fremstillinger og argumentasjon blir sentralt i analysen. Etter gjentatte lesninger av dokumentene har ord og sitater blitt plukket ut basert på viktighetsgrad – i den grad de reflekterer argumentasjonen og/eller motsetninger i relasjonen mellom begrepene av interesse. Formålet er å synliggjøre logikken – og maktforhold – lagt til

grunn for ekskluderingen av klimaflyktninger fra flyktningstatusen. Den kritiske innstillingen til tankesettene og handlemåtene som fremmes, skal undersøke hvordan språklige fremstillinger kan ha signifikante konsekvenser. Oppgaven innrettes mot hvordan dokumentene – ved bruk av diskurser – spiller en sentral rolle i konstruksjonen av den sosiale realiteten.

3.3 Fordeler og ulemper

Dokumentanalysen baseres på *primærdata*, som betyr at dokumentene utelukkende representerer oppgavens «empiriske materiale for analysen» (Åm & Frøyhaug, 2021, s.177). Fordi dokumenter «eksisterer som en integrert del av den virkeligheten og det samfunnet vi studerer» (Åm & Frøyhaug, s.177) er dette en godt egnet metode for å undersøke diskurser. Dokumentanalyser er sentralt for å undersøke hvordan aktører forstår og skaper den sosiale realiteten (Åm & Frøyhaug, 2021). Dokumenter bærer og skaper mening, og må derfor sees i lys av konteksten de er produsert for, hvem de er produsert for og hvilken tidsperiode de er produsert for (Åm & Frøyhaug, 2021). Dokumentanalyser forutsetter bevissthet omkring at valget om å presentere en bestemt virkelighet også innebærer ekskluderingen av andre realiteter, og er derfor et nyttig utgangspunkt for å undersøke maktforhold i samfunnet (Åm & Frøyhaug, 2021).

Dokumentanalyser tillater et bredere empirisk grunnlag enn det hadde vært mulig å generere på egenhånd (Åm & Frøyhaug, 2021). Videre er dokumenter ofte lett tilgjengelig på internett. I tillegg medfører etiske hensyn at oppgavens interesseområde gjør relevante sosiale grupper vanskelig tilgjengelig. Uten trening i å gjennomføre et korrekt empirisk opplegg for å intervju personer av interesse og ivareta deres personvern, utgjør dokumentanalyser en alternativ måte å undersøke temaet og relevante grupper (Åm & Frøyhaug, 2021). Metoden er ikke uten utfordringer. Lett tilgjengelig informasjon innebærer også en kritisk innstilling fra forskeren omkring antall, kvalitet, relevans o.l. Det kan også være vanskelig å vurdere kvaliteten av og identifisere ens egne (feil)tolkninger (Åm & Frøyhaug, 2021). Oppgaven kan derfor bære preg av egne kunnskapshull.

3.4 Reliabilitet og validitet

På grunn av potensielle utfordringer er det viktig å vurdere reliabilitet og validitet. Reliabilitet innebærer vurdering av dataens kvalitet og *påliteligheten* av innsamlet datamateriale (Bryman, 2016; Åm & Frøyhaug, 2021). Pålitelighet innebærer at dersom samme målingsstandard anvendes for samme observasjoner vil produktet være samme resultat. Reliabiliteten forsøkes ivaretatt ved å vise til hvilke dokumenter som omfattes av utvalget og utgjør oppgavens datagrunnlag, samt hvordan datamaterialet er analysert. Validitet forutsetter reliabilitet. Validiteten (*gyldigheten*) gjør seg gjeldende i utvalgsprosessen og datainnsamlingen, og referer til hvorvidt datamaterialet undersøker det oppgaven har til hensikt å undersøke (Bryman, 2016; Åm & Frøyhaug, 2021). Datamaterialets validitet utfordres av forskerens egne selektive utvalgsprosesser. Konsekvensen er at relevant data kan ekskluderes og/eller irrelevant data inkluderes (Åm & Frøyhaug, 2021). Validiteten er forsøkt ivaretatt ved å redegjøre for oppgavens inklusjons- og eksklusjonskriterier (tabell 1), samt beskrivelse av fremgangsmåte.

4.0 Funn

Funnene presenteres i det følgende.

4.1 Klimaflyktninger og juridisk kvalifisering

Flyktningdefinisjonen innenfor statusdirektivet (2011/95/EU) og statusforordningen ((EU)2016/466) farges av flyktningkonvensjonen og anerkjenner ikke klimaflyktningers status som flyktninger:

«a third-country national who, owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, political opinion or membership of a particular social group, is outside the country of nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself or herself of the protection of that country» (2011/95/EU, s.5; (EU)2016/466, s.28).

Formålet er felles kriterier for medlemsstater i tildelingen av flyktningstatus for «persons genuinely in need of international protection» (2011/95/EU, s.2; (EU)2016/466, s.6) Flyktningstatusen betinges av kvalifikasjonskrav fastsatt i lov. Dette konstruerer en dikotomi

mellom *legitime* og *illegitime* flyktninger – personer uten genuint behov. Begrepet klimaflyktninger nevnes ikke, heller ikke klimaendringer. Direktivet nevner imidlertid «flyktning» 71 ganger, og forordningen 97 ganger (2011/95/EU; (EU)2016/466). Den tette relasjonen mellom personers flyktningstatus og påvirkningen av klimaendringer for ivaretagelsen av personers rettigheter er ikke nytt, men fremstår likevel ikke som et primært fokusområde.

Mens statusdirektivet referer til «mottakere av internasjonal beskyttelse» 16 ganger, nevner statusforordningen det 46 ganger (2011/95/EU; (EU)2016/466). Økt hyppighet antyder en endring i ordlyden fra 2011 til 2016 (etter flyktningkrisen), og illustrerer en bevegelse bort fra politisk ladde ord som «asylmottaker» – nevnt 0 ganger. Statusdirektivet bruker likevel «asylsøker»-begrepet 1 gang, mens statusforordningen nevner det 6 ganger (2011/95/EU; (EU)2016/466). Dette betyr ikke at tendensen kan avfeies, gitt at det kan antyde et økt fokus på *kvalifiseringen* for å ‘motta internasjonal beskyttelse’. Altså anses ikke personer som mottakere, men heller som *søkere* – uten de juridiske rettighetene inkludert i retten til asyl – frem til søknaden godkjennes. Utviklingen støttes opp av *Artikkel 25(2)* i EUs forordning for felles prosedyrer i tildelingen og tilbaketrekningen av internasjonal beskyttelse:

«Where a third-country national or stateless person makes an application for international protection, he or she shall be considered as an applicant for international protection until a final decision is taken on that application» ((EU)2016/467, s.54).

Problematismen av menneskelig mobilitet har også økt fra det foregående direktivet til den senere statusforordningen, særlig iht. å tildele flyktningstatus bare til *legitime* søkere:

«These divergences [between Member States] contribute to secondary movements and asylum shopping, create pull factors and ultimately lead to an uneven distribution among the Member States of the responsibility to offer protection to those in need» ((EU)2016/466, s.2).

Mens «uautorisert bevegelse» og «sekundær bevegelse» bare nevnes 1 gang i statusdirektivet, nevnes det 21 ganger i statusforordningen. Forordningen understreker hvordan ulikheter mellom medlemsstater i form av, f.eks., anerkjennelsesrater skaper insentiver for irregulær bevegelse blant flyktninger, og hvordan dette skaper et *asylshopping-system* ((EU)2016/466).

Språkbruken understreker hvordan økt kontroll og overvåking foreslås som en løsning på problemet med ‘migranter kamuflert som flyktninger’ (asylshoppere) ((EU)2016/466). Forordningens fokus på «sekundære bevegelser» rekonstruerer flyktninger som lovløse eller som migranter, der fri bevegelse risikerer å oppfattes som opportuniste. Slik kategorisering forventer at flyktninger demonstrerer kontinuerlig sårbarhet med et vedvarende beskyttelsesbehov ((EU)2016/466) og tilnærmet all form for sekundær bevegelse blir en trussel mot legitimiteten av ens motiv.

Ønsket i statusdirektivet og statusforordningen om et jevnt distribuert ansvar fordelt på alle medlemsstatene makter ikke å anerkjenne hvordan flyktninger også søker mer enn ren overlevelse. Direktivet og forordningen anvender et narrativ om lovløse flyktninger som potensielle misbrukere og antar at bevegelsesfrihet for denne kategorien av mennesker utgjør en sikkerhetstrussel (2011/95/EU; (EU)2016/466). Statusdirektivet og statusforordningen vektlegger hvordan flyktninger skal reise *trygt* og *juridisk* avklart for å oppfylle kriteriene som legitime flyktninger (2011/95/EU; (EU)2016/466). Ankomst til EUs territorium gjennom ulovlige og irregulære reiseveier, oppfattes som uautorisert og skaper *ulovlige migranter*.

4.2 Flyktningstatus for klimamigranter?

Tittelen «The concept of ‘climate refugee’: Towards a possible definition» (EP, 2021), inkluderer klimaflyktning og viser til begrepets eksplisitte viktighet. Begrepene «klimaflyktning», «miljøflyktning» (environmental refugee) og «klimafordrevne personer» nevnes 22 ganger (EP, 2021). Bruken av klimaflyktning begrepet som ikke eksisterer som etablert juridisk kategori, understreker hvordan klimaflyktninger gjenkjennes av institusjoner innenfor EU. Videre indikerer tittelen «The future of climate migration» (EP, 2022) noe annet; fra *klimaflyktning* til *klimamigrant*. Dokumentet nevner «klimaendringer» 16 ganger, mens klimaflyktning bare nevnes 2 ganger og klimamigrant 3 ganger (EP, 2022). Til tross for et uttrykt ønske om å undersøke mulighetsrommet for å utvikle en definisjon for klimaflyktninger, veksles begrepet aktivt med begrepet klimamigrant i begge dokumentene (EP, 2021; EP, 2022). Konsekvensen er et uklart, tvetydig begrep med et juridiske gap iht. hvorvidt begrepet skal innlemmes under ‘personer med rett på internasjonal beskyttelse’.

Den konvensjonelle flyktningdefinisjonen legges til grunn for å beskrive hvem som *tradisjonelt* sett har rett på internasjonal beskyttelse (EP, 2021). Klimaflyktingers status som

genuine flyktninger avhenger av hvorvidt deres status inkluderes i internasjonal lov. Selv om deres situasjon erkjennes som en som nødvendiggjør flukt, er ikke retten på internasjonal beskyttelse fastsatt i gjeldende lov. Diskursene har implikasjoner for hvordan klimafordrevne personer oppfattes og dermed, for ivaretagelsen av deres menneskerettigheter.

«In June 2019, Dina Ionesco, Head of MECC at the IOM, expressed reservations about granting refugee status to climate migrants. Her concern was that this could weaken the 1951 Refugee Convention while also excluding climate displaced persons who were unable to give suitable proof that their forced displacement was due to the climate from aid and support» (EP, 2021, s.4).

Legitimiteten av klimaflyktnings status møtes med betydelige reservasjoner (EP, 2021), tett knyttet opp mot et *migrant vs. flyktning narrativ*. Tekstutdraget demonstrerer også et rettighets-hierarki promotert av statusdirektivet og statusforordningen gjennom ordlyden «*personer med genuint behov*» (2011/95/EU; (EU)2016/466); der rettigheter avgjøres på bakgrunn av hvem som har *mest* genuint behov for internasjonal beskyttelse. Språket indikerer klimaflyktnings moralske plikt til å avstå fra flyktningstatusen, fordi ultimat inklusjon vil føre til eksklusjon av andre (EP, 2021). Tekstutdraget viser at selv om klimaflyktninger kunne oppnådd flyktningstatus er det reservasjoner knyttet til legitimiteten av deres behov, synliggjort gjennom rekonstruksjoner av klimaflyktninger som klimamigranter (EP, 2021; EP, 2022).

Narrativet presenterer en diskurs om klimaflyktninger som potensielle misbrukere og peker på hvordan bevegelsesfrihet – eller uautoriserte bevegelser ((EU)2016/466) – for *denne* kategorien av mennesker representerer en sikkerhetstrussel for EUs menneskerettighetsregime: «climate migration as a major geopolitical risk» (EP, 2022, s.2) ved «Europe's doorstep» (EP, 2022, s.2). Vektleggingen av hvordan menneskelig mobilitet utgjør en sikkerhetstrussel ble særlig tydelig under og etter den såkalte *flyktningkrisen* i 2015.

«(...) additional pressure on EU's asylum agency and migration policies already strained by the migratory crisis that has been ongoing in Europe, notably since 2015» (EP, 2021, s.5).

Fokuset på sikkerhetsdimensjonen kan bl.a. koples til hvordan flyktningkrisen innrammes som en *migrasjonskrise* (EP, 2021), som tydeliggjør at EU ikke anerkjenner uautoriserte reiseruter.

Videre fremstilles krisen som en pågående krise, som kan antyde en manglende kapasitet til å innlemme enda en kategori av flyktninger under et fragmentert asylregime. Samtidig kan det være en strategi som fratar medlemsstatene ansvar ved å skape et bilde om manglende kapasitet, heller enn manglende vilje. Dette bør sees i lys av hvordan EP presenterer Europa som en ønskedestinasjon for klimamigranter:

«Europe (...) [is] likely to be the desired destination[s] for large numbers of climate migrants» (EP, 2022, s.2).

Dokumentene er opptatt av hvordan klimaendringer i økende grad truer – og vil fortsette å true – personer som befinner seg i utsatte områder. Samtidig omtales ikke klimaendringer som en genuin årsak til migrasjon, ei heller som et legitimt motiv for å søke asyl (EP, 2021; EP, 2022). Når personers habitat påvirkes av klimaendringer er det ikke naturgitt at bevegelse skyldes *frivillig* migrasjon heller enn *nødvendig* flukt, motivert av en reell risiko for å lide alvorlig skade; et av kriteriene for flyktningstatus (2011/95/EU; (EU)2016/466). Likevel stilles det spørsmål omkring legitimiteten av klimaflyktningers behov for internasjonal beskyttelse:

«[...] those displaced as a result of environmental change could, in theory, still rely on the protection of their national governments, while traditional refugees could not, as States often are the source of persecution, thus making an individual ‘unwilling to avail himself of the protection of that country’ as required by the protection of that country as required by Article 1A(2) of the 1951 Refugee Convention» (EP, 2021, s.4).

Statusen til klimaflyktninger som lovløse migranter hviler på en antagelse om at stater både kan og er villige til å løse klimarelaterte problemer innenfor deres geografisk avgrensede territorium, men det er ingen garanti. Ofte vil stater være opphavet til omfattende menneskerettsbrudd (Stranden, 2023).

5.0 Diskusjon

Denne delen av oppgaven skal undersøke problemstillingen, «*På hvilken måte kan EUs manglende anerkjennelse av klimaflyktningers rettigheter komme i konflikt med menneskerettigheter?*», ved å drøfte funnene presentert i kapittel 4 mot oppgavens teoretiske utgangspunkt.

5.1 Språk og diskurser

Habitus i EU begrenser flyktningstatusen til personer omfavnet av flyktningkonvensjonen; bare disse antas å ha et genuint behov for internasjonal beskyttelse (2011/95/EU; (EU)2016/466). Klimaflyktninger befinner seg på utsiden av konvensjonens beskyttelse. Definisjonen anerkjenner ikke klimaflyktnings behov og/eller motiv og dermed, heller ikke deres plass innenfor flyktningstatusen. Flyktningkonvensjonen innehar hegemonisk makt til å bestemme *hvem* som har genuint behov for asyl. Dette bør ikke tolkes som en absolutt sannhet, fordi enhver definisjon kunne vært annerledes (Johannessen et al., 2019) – inkludert flyktningbegrepet. Språket i EU bygger på flyktningkonvensjonen, demonstrert ved bruk av begreper som ‘genuint behov’ og ‘uautorisert bevegelse’ (2011/95/EU; (EU)2016/466). Flyktningkonvensjonens rammebetingelser avgjør hvem som har *mest genuint* beskyttelsesbehov, og personer utenfor diskursens rammer har ikke rett på beskyttelse. Beskyttelseskrav forutsetter at individer kvalifiseres mht. kriteriene i konvensjonen. Ukonvensjonelle flyktninger befinner seg i en mellomposisjon (Sayad, 2007) uten nødvendige kvalifikasjoner, og er derfor i en posisjon uten lovfestede rettigheter.

Flyktningkonvensjonen er bare *en* av mange mulige forståelsesrammer. Kapitalen (jf. Bourdieu) assosiert med flyktningkonvensjonen henger sammen med dens hegemoni over gjeldende diskurser, men er verken den eneste eller den sanne måten å representere flyktninger på. Flyktninger er ikke en enkelt homogen gruppe. EP (2021) presenterer en alternativ forståelsesramme for klimaflyktninger som er mer vidtrekkende i ordlyden enn den dominante, konvensjonelle definisjonen. F.eks. understrekes *alvorlig påvirkning av livskvalitet* (EP, 2021) som et legitimt motiv for å søke flyktningstatus. Denne måten å beskrive flyktninger på innebærer en mer holistisk habitus, gitt at rett til god levestandard (*Artikkel 25*) (Vedlegg 1) ikke oppfattes opportunistisk, men som en universell menneskerett. Genuint behov for internasjonal beskyttelse er ikke bare et produkt av politisk forfølgelse eller krig (UNHCR, 2010) – dominant habitus. Videre beveger definisjonen seg forbi en rådende statsuverenitetsdiskurs, hvor flyktninger *må* krysse nasjonale grenser (UNHCR, 2010) for å anerkjennes som legitime flyktninger. Habitat-begrepet refererer til et *valgt* eller *foretrukket* oppholdssted (Callenbach, 2008) og trenger derfor ikke å bety at en person forlater sitt opphavsland, men heller et valgt oppholdssted – f.eks. ens hjem. Fremstillingen bidrar til å ivareta idealet om en «grænseløs humanisme» (Arendt, 2016, s.53), som ikke avgrenses av personers geografiske tilhørighet, og skaper rom for ukonvensjonelle flyktninger.

Den grenseløse humanismen var sentral i etableringen av flyktningkonvensjonen av 1951 og tilleggsprotokollen av 1967. Den forårsaket radikale endringer i ansvaret og forpliktelsene stater hadde overfor fordrevne personer (UNHCR, 2010), tidligere ikke anerkjent av gjeldende lov. Flyktningkonvensjonens ordlyd hadde som formål å omfavne den prekære situasjonen for datidens moderne kategorier av flyktninger (UNHCR, 2010; Arendt, 2016). I dag brukes ordlyden for å avvise moderne ukonvensjonelle flyktningers legitimitet og behov for asyl (2011/95/EU; (EU)2016/466). Konsekvent undergraves idealet om den grenseløse humanismen, fordi geografisk tilhørighet anvendes med formål om å avvise og/eller akseptere fordrevne mennesker. Fordi flesteparten av klimaflyktningene er *internt fordrevne personer* (IDP) og ikke flykter fra krig eller forfølgelse (EP, 2021) avvises behovet for beskyttelse. Det antas at *fordi* de fortsatt befinner seg i opphavslandet, hviler ansvaret for å ivareta deres rettigheter på opphavslandet. EPs alternative flyktningdefinisjon lykkes bedre i å understreke den tette relasjonen mellom påvirkningen av klimaendringer og behovet for internasjonal beskyttelse (EP, 2021). F.eks. dersom ens livsgrunnlag ødelegges som følge av klimaendringer og nødvendiggjør relokalisering til mindre fruktbare habitat uten samme inntektsgrunnlag, kan det ikke sannsynliggjøres at relokaliseringen var frivillig og uten genuint behov for beskyttelse. Sett i lys av fundamentale menneskerettigheter finnes det derfor gode grunner til å gjøre klimaendringer til et primært fokusområde i flyktningarbeidet. Statusdirektivet og statusforordningen (2011/95/EU; (EU)2016/466) nevner ikke relasjonen mellom klimaendringer og behovet for internasjonal beskyttelse og fundamentale rettigheter. Med bakgrunn i funnene er det slik sett grunnlag for å hevde at klimaflyktningers behov ikke er tilstrekkelig anerkjent.

Manglende benevnelse kan skyldes en tendens innenfor menneskerettighetsdoktrinen til å peke på hvordan klimahendelser ikke oppfattes som en *truende nok* trussel for individers eksistens eller livskvalitet (EP, 2021; Foster & McAdam, 2022). Klimaendringer omtales som å ikke være truende nok, dette til tross for anerkjennelsen som menneskehetens største, vedvarende trussel (Engen et al., 2021). I effekt *fjernes* (Sayad, 2007) klimaflyktningers legitimitet som flyktninger; de forsvinner som personer med tilhørighet innenfor det sosiale feltet. Kapitalen koplet til språket kommer til uttrykk gjennom representasjoner og fremstillinger som utvisker *flyktning-heten* knyttet til klimaflyktningers identitet og plasserer dem i et ingenmannsland uten rettighetskrav. Hvorvidt en hendelse oppfattes truende nok eller ikke må sees i lys av dominante diskurser, her: flyktningkonvensjonen. Flyktningkonvensjonen inngår i diskursive kamper (Johannessen et al., 2019) for å oppnå kapitalen til å bestemme hvem som har tilstrekkelig grunnlag for tildeling av flyktningstatus. Språket og ordlyden anvendt av EU bør oppfattes som

et aktivt verktøy (Johannessen et al., 2019) i kampen om å representere verden på bestemte måter. Endringer i ordlyden fra «asylmottaker» til «søker for internasjonal beskyttelse» (2011/95/EU; (EU)2016/466) demonstrerer kapitalen assosiert med ulike diskurser. Bevegelsen bort fra den nedfelte retten til asyl (*Artikkel 14; Artikkel 18*) (Vedlegg 1; Vedlegg 2) til å måtte *søke* om retten til internasjonal beskyttelse (2011/95/EU; (EU)2016/466) illustrerer hvordan endringer i ordlyden – store eller små – kan ha signifikante effekter for kapitalakkumuleringen for både lovgivende autoriteter og søkere. Språket legitimerer og rettfærdiggjør påstander om at noen har *mer* eller *mindre* genuint behov og/eller rett på internasjonal beskyttelse.

EU anvender et kriminaliserende språk, særlig for ukonvensjonelle flyktninger. Det mest åpenbare eksempelet er hvordan retten til bevegelsesfrihet (*Artikkel 13; Artikkel 45*) (Vedlegg 1; Vedlegg 2) i økende grad blir beskrevet som en handling som bør begrenses. Utviklingen må sees i sammenheng med den økte politiseringen av menneskelig mobilitet gjennom ord som «uautorisert bevegelse» og «sekundær bevegelse» (2011/95/EU; (EU)2016/466). Det kan tyde på at EU fremsetter et ideal om at *ekte* flyktninger trenger hjelp og bør avvente juridisk avklarte reiseruter. Forordningen fremstiller flyktninger som personer i nød, og forutsetter et vedvarende behov for hjelp ((EU)2016/466) for å kunne tildeles internasjonal beskyttelse. Manglende demonstrasjoner av nød, f.eks. i form av menneskelig autonomi gjennom retten til bevegelsesfrihet, står dermed i konflikt med rådende habitus.

Samtidig viser *Artikkel 1A* (rett til menneskeverd) og *Artikkel 25* (retten til god levestandard) i Vedlegg 1 hvordan det er en rett å ikke bli værende i stater som ikke kan eller ikke vil oppfylle deres menneskerettigheter på en tilfredsstillende måte. Dette har bl.a. vært tilfellet for syrere i Tyrkia og afghanere i Iran (Crawley & Skleparis, 2018). Prinsippet om menneskelig autonomi og EUs ønske om kontroll og samordning (2011/95/EU; (EU)2016/466) resulterer i en dårlig passform mellom habitus og felt. Kriminaliseringen av ukonvensjonelle flyktnings mobilitet, gjør at tilnærmet all form for utøvelse av autonomi kommer i konflikt med menneskerettigheter. Det er ikke kriminelt å søke et verdig liv, men en menneskerett (Vedlegg 1; Vedlegg 2). Funnene viser at språket anvendt av EU synliggjør en relativt tydelig målsetting om å ville holde både migranter og flyktninger på utsiden av EU-territoriet. Språklige fremstillinger kan på denne måten oppfattes som et nyttig verktøy for å oppnå målsettingen, f.eks. ved å begrense hvem som har tilgang på asyl i EU ved å bruke språket til å skape skillelinjer og ikke innlemme alle med et mulig legitimt motiv, fordi de ikke har *like legitimt* motiv som andre. Diskursene

er tett koplet til maktrelasjonene i samfunnet, og språklige diskurser som får betydning for mennesker på flukt.

Dikotomien om genuine og legitime flyktninger vs. illegitime og ulovlige migranter fjerner ukonvensjonelle flyktninger fra det sosiale feltet. Konstruksjonsprosessen av fordrevne personers identitet basert på slike motsigelser, sett i lys av flyktningkonvensjonens hegemoni, legitimerer og rettferdiggjør kriminaliseringen av personer som avviker fra konvensjonens definisjon. Fordi ukonvensjonelle flyktninger anses illegitime (jf. statusdirektivet og statusforordningen), antas rettighetsinnskrenkninger av, f.eks., retten til levestandard (*Artikkel 25*), retten til arbeid (*Artikkel 23*) og rettferdige arbeidsbetingelser (*Artikkel 31*) (Vedlegg 1; Vedlegg 2) å være legitime. Autonomi blir begrenset og utilgjengeliggjort for *denne* kategorien av mennesker. Kriminaliseringen av deres eksistens kommer tydelig til uttrykk gjennom EUs bruk av begrepet «asylum shoppers» ((EU)2016/466, s.2). Begrepsbruken hviler på en antagelse om at personer uten legitimt behov (jf. flyktningkonvensjonens betingelser) forsøker å utnytte EUs generøsitet ((EU)2016/466). Med støtte i Sayad (2007) kan slik språkbruk påstås å støtte opp om den fornedrende og ydmykende posisjonen ukonvensjonelle flyktninger finner seg selv i. Ordlyden transformerer klimaflyktningsmotiv fra et ønske om å sikre seg retten til liv (*Artikkel 3; Artikkel 2B*) og til et verdig liv (*Artikkel 1A; Artikkel 1B*) (Vedlegg 1; Vedlegg 2), til å bli et motiv med hensikt om å sikre seg oppholdstillatelse i EU gjennom tilslørte hensikter. Funnene tyder på en bemerkelsesverdig utvikling innenfor EUs ordlyd; et parallell hvor språket innenfor EUs habitus avpolitiseres – fra asylsøker til søker for internasjonal beskyttelse ((EU)2016/466) – samtidig som menneskelig mobilitet politiseres. Rettighetene til personer i en mellomposisjon (Sayad, 2007) – uten lovfestede rettigheter – blir tema for kontinuerlige forhandlinger omkring hvilken kapital de har krav på, uten selv å inkluderes i forhandlingene.

5.2 Migrant vs. flyktning narrativet

Klimaflyktninger er ikke innlemmet i gjeldende lov og mangler offisiell tilgang på rettighetene knyttet til feltet. Fordi statusen som flyktninger er uavklart blir klimaflyktninger *atopos* (Sayad, 2007); en fordreven person uten et passende sted og felt. Klimaflyktninger befinner seg i juridisk limbo (EP, 2021). Deres eksistens som flyktninger avhenger av hvorvidt lovverket anerkjenner deres rettigheter. Enn så lenge har ikke lovgivende autoriteter anerkjent klimaflyktninger i lovverket, rettferdiggjort ved å veksle statusen mellom å være flyktning *eller*

migrant (EP, 2021; EP, 2022). Uklarheten omkring hvorvidt klimaendringer burde oppfattes truende nok til å defineres som fare for å lide alvorlig skade (2011/95/EU; (EU)2016/466) kommer til uttrykk gjennom et *migrant vs. flyktning narrativ* hvor klimaflyktninger rekonstrueres som migranter (EP, 2021; EP, 2022); uten reell risiko for å lide alvorlig skade. Klimaflyktninger fjernes fra det sosiale feltet (Sayad, 2007) og identiteten rekonstrueres som *frivillige* migranter. Narrativet har konsekvenser for kapitalakkumuleringen, der migranter ikke har krav på beskyttelse eller plass innenfor feltet. Dette narrativet anvender den stereotypiske fremstillingen av passive flyktninger på søken etter å dekke basale overlevelsesbehov og som er – eller burde være – tilfreds uansett oppholdssted; mens migranter er personer på søken etter *mer* enn ren overlevelse (Crawley & Skleparis, 2018). Den ene må utelukke den andre; man kan ikke samtidig være i nød og søke et bedre liv.

Språklige rekonstruksjoner blir en tilslørt maktutøvelse i form av *språkvalg*, hvor det refereres eksplisitt til muligheten for klimaflyktnings rom i flyktningstatusen samtidig som den manglende oppfyllelse av konvensjonens nødvendige kvalifikasjoner påpekes (UNHCR, 2010; EP, 2021; EP, 2022). Diskursene produserer bestemte virkeligheter med reelle konsekvenser. Flyktningkonvensjonen kunne like greit *bare* omfavnet klimaflyktnings rettigheter heller enn krigsflyktninger, men fordi historiske betingelser plasserte krigsflyktninger i fokus dannet deres situasjon grunnlaget for den dominante forståelsesrammen. Det er derfor sentralt hvordan EU velger å representere klimaflyktninger. Klimakrisen synliggjør den akutte situasjonen for å finne et passende rom for klimaflyktninger i feltet. Representasjonen av klimaflyktninger som migranter, indikerer hvordan EU oppfatter deres ankomst som et resultat av frivillig valg (Crawley & Skleparis, 2018) heller enn en siste utvei.

Artikkel 20 (likhet overfor loven) og *21* (ikke-diskriminering) i Vedlegg 2 og *Artikkel 2A* (rettigheter for alle) og *7* (likhet overfor loven) i Vedlegg 1 tilsier at alle er like for loven og har rett til samme beskyttelse, uten diskriminering. Mennesker innenfor en mellomposisjon (Sayad, 2007) – mellom det å være og som et sosialt ikke-vesen – kan ikke nødvendigvis påstås å behandles likt for loven. Med støtte i Sayad (2007) kan det tyde på at *migrant vs. flyktning narrativet* brukes som et virkemiddel for å beskrive den ene kategorien (klimaflyktninger) som mangelfull og avvikende gjennom legitimeringen av den andre (konvensjonelle flyktninger). Narrativet rettferdiggjør den manglende anerkjennelsen av klimaflyktnings status ved å omtale konvensjonelle flyktninger som *mer genuine* (EP, 2021; EP, 2022). Enhver representasjon av hva en flyktning er eller burde være kunne vært annerledes. Likevel fremmer

migrant vs. flyktning narrativet et mål om å innskrenke flyktningdefinisjonen – ikke utvide den – og dermed å holde ukonvensjonelle flyktninger på utsiden. Ønsket kommer til uttrykk bokstavelig talt ved å rekonstruere flyktninger som migranter (EP, 2021). Potensielle utvidelser av flyktningstatusen fremstilles som en rettighetsfrarøvende praksis av konvensjonelle flyktnings legitimitet (EP, 2021). Videre plasseres bevisbyrden på enkeltindivider; klimaflyktninger må selv bevise gyldigheten av sitt behov for internasjonal beskyttelse ved å demonstrere at deres flukt skyldes klimaendringer (EP, 2021). Avviket fra den dominante diskursen om hva en sann flyktning er rettferdiggjør habitus. Konsekvensen er en ydmykende og fornedrende posisjon (Sayad, 2007; Arendt, 2016) i potensiell konflikt med en rekke fundamentale menneskerettigheter (Vedlegg 1; Vedlegg 2). Ukonvensjonelle flyktnings kapital avvises med bakgrunn i at beskyttelsesbehovet er *mindre genuint* enn konvensjonelle flyktnings behov. Individuelle erfaringer blir subjekt for objektive kalkulasjoner. Endringer i ordlyden med hensikt om å redusere og fjerne problemet med ulovlige migranter ((EU)2016/466; Crawley & Skleparis, 2018) risikerer å fjerne klimaflyktninger fra menneskerettighetsdoktrinen. Konsekvensen er at klimaflyktnings uavklarte posisjon i feltet leder til at det ikke er rom for denne kategorien av mennesker (Sayad, 2007), verken her eller der.

5.3 Menneskerettigheter og legitimitet

Dominant praksis innenfor EU baserer seg på en differensiert og grensebetinget humanitet for ulike kategorier av mennesker som står i potensiell konflikt med flere av rettighetene nedfelt i UDHR: retten til menneskeverd (*Artikkel 1A*), retten til likhet for loven (*Artikkel 7*) og retten til asyl (*Artikkel 14*) (Vedlegg 1); og i CFREU: retten til menneskelig verdighet (*Artikkel 1B*), retten til asyl (*Artikkel 18*) og retten til likhet overfor loven (*Artikkel 20*) (Vedlegg 2). Habitus hviler på mistenkeliggjøringen omkring hvorvidt klimaflyktninger har genuint behov og legitimt motiv for asyl (2011/95/EU; (EU)2016/466). Mistilliten kommer til uttrykk gjennom tilslørte former for makt, med signifikante konsekvenser for personer uten tilgang på kapital. Dette fordi midlene og ressursene nødvendig for å ta avgjørelser om eget liv utkontraheres til lovgivende autoriteter. Manglende passform mellom habitus og felt gjør ukonvensjonelle flyktnings mellomposisjon (Sayad, 2007) til en av de mest prekære situasjonene et menneske kan finne seg selv i (Arendt, 2016), fordi de verken beskyttes av konkrete lover eller konvensjoner. Diskriminering blir «et sosialt våben, der kan slå i hjel uden blodsudgydelser» (Arendt, 2016, s.31), og slik blir sosial dominans et mektig (skjult) våpen (Curto, 2016). Diskursiv hegemoni blir et farlig våpen for tilnærmet rettighetsløse mennesker. Risikoen ble

synlig under andre verdenskrig (Arendt, 2016). Denne risikoen er ikke avgrenset i fortiden, men representerer en potensiell risiko for nåtidens moderne kategorier av flyktninger som, gjennom språket, ekskluderes fra internasjonal lov og konvensjoner.

Den juridiske habitusen makter ikke eller unnlater å anerkjenne den sosiale realiteten av det akutte behovet for å inkludere klimaflyktninger i det sosiale feltet. I verste fall kan manglende anerkjennelse av klimaflyktnings status som flyktninger bidra til å legitimere en form for taus neglisjering av deres rettigheter. EU, som en sentral klima- og menneskerettighetsaktør, har erkjent alvorlig klimaendring representert for personer i klimautsatte områder. Men, det har ikke resultert i forpliktelser, konkrete lover og/eller konvensjoner (EP, 2021; EP, 2022). Dette kan forstås i lys av EUs økonomiske og sosiale kapital. Dersom EU offisielt anerkjenner klimaflyktninger er konsekvensen at disse personene *må* plasseres inn i en rettslig avklart og beskyttet posisjon. En utvidelse av flyktningstatusen vil redusere EUs kapital over feltet, bl.a. som følge av at ressursen blir lettere tilgjengelig for flere. Den endelige avgjørelsen rundt personers posisjon innenfor flyktningstatusen tas av lovgivende autoriteter (2011/95/EU; (EU)2016/466), slik at manglende anerkjennelse av klimaflyktninger kan indikere en form for taust samtykke. Konsekvensen er en potensiell neglisjering av klimaflyktnings rettigheter, fordi avgjørelsen om hvem som har behov for internasjonal beskyttelse ikke nødvendigvis avgjøres av den sosiale realiteten. Resultatet er sosial dominans (Curto, 2016), der handlingen av 'å ikke gjøre noe' rettferdiggjør og legitimerer handlinger i strid med fundamentale menneskerettigheter.

Kriger kjempes ikke bare på slagmarken, men kan også komme til uttrykk gjennom juridiske og politiske våpen som rettferdiggjør og legitimerer rettighetsbrudd (Galtung, 1990). Det har blitt påstått at EUs tause samtykke gjør organisasjonen og dens medlemsstater skyldige i en krig mot flyktninger (Webber, 2017; Hintjens & Bilgic, 2019). Rettferdiggjørelse og legitimering forekommer, f.eks., i form av språkrensing (Galtung, 1990): påstander om at klimaendringene ikke er tilstrekkelig *truende* eller *umiddelbare nok* (EP, 2021; EP, 2022; Foster & McAdam, 2022) til å iverksette juridisk inkludering og/eller politisk handling for å ivareta personer direkte berørt av klimaendringer. I en verden mer bevisst enn noen gang om konsekvensene klimaendringene representerer (Sachs, 2015), kan manglende handlinger for å imøtegå de påviste klimaendringene oppfattes ansvarsfraskrivende. Det spesifiseres ikke hva som ville vært *tilstrekkelig truende* eller *umiddelbart nok*. Ansvarsfraskrivelsen kommer også til uttrykk gjennom påstander om en såkalt flyktningkrise (EP, 2022; (EU)2016/466), der

krisetilstander kan bli et virkemiddel for å rettferdiggjøre handlinger vanligvis betegnet som rettighetsbrudd (Hintjens & Bilgic, 2019). Det er verdt å merke seg hvordan «mobility does not per se create a ‘migration crisis’, the law does» (Smet & Stoyanova, 2022, s.46). Taus neglisjering av klimaflyktnings rett på asyl kan bli dødelig gjennom tilslørte (legitimerte) våpen. Denne formen for krig er ofte bare synlig for dem som erfarer den på egen kropp. Ekskludering fra lovens definisjonsmakt blir en mektig ressurs i kampen mot den avvikende eller ukonvensjonelle flyktningen (Sayad, 2007) for å opprettholde og styrke den hegemoniske makten knyttet til flyktningkonvensjonen.

5.4 Habitus

Innrammingen av klimafordrevne personer som en geopolitisk risiko utenfor Europas dørstokk (EP, 2022), demonstrerer hvordan klimaflyktninger oppfattes som en trussel for medlemsstatenes geografisk avgrensede kapital. Ordlyden sees i sammenheng med hvordan EUs habitus i økende grad anser overvåking og kontroll som løsningen på menneskelig mobilitet ((EU)2016/466). Fordi klimaflyktninger representerer en ikke-overvåket kategori av mennesker, utgjør de slik sett en særlig trussel mot EUs sikkerhet. Habitus omformer klimaflyktnings posisjon som mennesker med behov for hjelp til å bli en trussel mot et kontinent med behov for hjelp. Den dominante habitusen innenfor EU bruker dens lovgivende autoritet og legitimitet til å skape ulovlige migranter (2011/95/EU; (EU)2016/466). Konsekvent blir EU *det virkelige offeret* av menneskelig mobilitet. Eksistensen av flyktninger og flyktningstatus betinges av rettigheter vedtatt i gjeldende lov. Flyktninger eksisterer bare i den grad loven anerkjenner deres rettigheter, og personer utenfor loven – klimaflyktninger – fjernes fra det sosiale feltet. Klimaflyktninger eksisterer derfor bare som det Sayad (2007) omtalte som *atopos* uten et passende rom, fordrevet og uklassifisert. Lovgivende autoriteters kapital (2011/95/EU; (EU)2016/466) viser hvordan ukonvensjonelle flyktninger ikke eksisterer som en objektiv kategori av mennesker, men som et produkt av loven.

Det er ikke tydelig hvorvidt EUs manglende anerkjennelse av klimaflyktnings eksistens som flyktninger skyldes en bevisst neglisjering fra EU, eller hvorvidt det heller burde oppfattes som en utilsiktet bivirkning legitimert gjennom ordlyden. Intensjonelle handlinger innebærer at EU bevisst har gått inn for å ikke anerkjenne klimaflyktninger, med hensikt om å oppnå et bestemt resultat. Uansett intensjonalitet eller ikke, er det basert på funnene god grunn til å argumentere for at endringer i ordlyden innenfor EUs habitus, særlig etter 2015 (2011/95/EU;

(EU)2016/466), har medført diskursive endringer som *kan* komme i konflikt med menneskerettigheter. Tilsiktet eller ikke, kan ikke frita aktører ansvaret av konsekvensene som følger av endringer gjort i deres navn, fordi dominant habitus og rådende diskurs bidrar til å muliggjøre og legitimere potensielle rettighetsbrudd.

6.0 Avslutning

Mine funn viser at det er god grunn til å utforske hvorvidt diskursive endringer innenfor EU ikke har hatt som formål å sikre og overholde fundamentale menneskerettigheter (jfr. Sayad). Språklige fremstillinger eksisterer som en maktfaktor (Johannessen et al., 2019) synliggjort ved den hegemoniske makten knyttet til flyktningkonvensjonen for det sosiale feltet. Definisjon har vært dominerende siden andre verdenskrig (Arendt, 2016), nesten som en absolutt sannhet. Tatt-for-gitt naturen ved definisjonen (Johannessen et al., 2019) tillater lovgivende autoriteter å bruke konvensjonenes rammebetingelser til å bestemme hvem som er *ekte* flyktninger. Loven er ikke en gjengivelse av virkeligheten mer enn den er en skaper av virkeligheten. Habitus i EU skiller mellom genuine og illegitime flyktninger. Konsekvensen er at personer utenfor 'konvensjonelle fluktårsaker' rekonstrueres som migranter; som personer uten behov for og uten rett på asyl. Klimaflyktnings identitet fjernes (Sayad, 2007) gjennom EUs språkbruk.

Habitus skaper en bestemt virkelighet som kan komme i konflikt med ivaretagelsen av klimaflyktnings rettigheter. Ukonvensjonelle flyktninger eksisterer som følge av loven. Eksisterende definisjoner *kan* utvides for å omfavne og sikre at alle mennesker på flukt ivaretas på en slik måte at menneskerettighetene sikres. EUs manglende anerkjennelse av klimaflyktnings behov og rett på internasjonal beskyttelse indikerer en taus neglisjering av deres rettigheter. Påstander om at ukonvensjonelle flyktninger er illegitime (migranter) makter ikke å omfavne den sosiale realiteten av komplekse fluktårsaker. Verdenssamfunnet har en plikt til å ivareta alle menneskers rettigheter på et ikke-diskriminerende grunnlag. EU innehar kapitalen til å anerkjenne klimaflyktnings rettigheter, samtidig innehar EU også makten til å neglisjere rettighetene på mer eller mindre skjulte måter. Språket og diskurser blir avgjørende for ivaretagelsen av klimaflyktnings menneskerettigheter, og viser hvordan manglende anerkjennelse fra EU kan komme i konflikt med fundamentale og universelle menneskerettigheter.

7.0 Litteraturliste

Arendt, H. (2016). Vi flyktninge. *Forlaget Slagmark*.

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5. utg.). Oxford University Press.

Bugge, L. (2002). Pierre Bourdieus teori om makt. *Agora*, 20(3-4), 224-248. [https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1500-1571-2002-03-04-13](https://doi.org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1500-1571-2002-03-04-13)

Bugge, M. (2019). Obedience and Dehumanization: Placing the Dublin Regulation within a Historical Context. *Journal of Human Rights and Social Work*, 4, 91-100. <https://doi.org/10.1007/s41134-019-0090-y>

Callenbach, E. (2008). *Ecology: a pocket guide* (10. utg.). University of California Press.

Crawley, H. & Skleparis, D. (2018). Refugees, migrants, neither, both: categorical fetishism and the politics of bounding in Europe's 'migration crisis'. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(1), 48-64. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1348224>

Curto, R. (2016). Bourdieu and Fanon on Algeria. I R. Dalleo (Red.), *Bourdieu and Postcolonial Studies* (s.102-118). Liverpool University Press.

De Forente Nasjoner. (2023, 27. februar). *Secretary-General's remarks to the 52nd session of the Human Rights Council*. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2023-02-27/secretary-generals-remarks-the-52nd-session-of-the-human-rights-council-bilingual-delivered-scroll-further-down-for-all-french-and-all-english>

De Forente Nasjoners Høykommissær for Menneskerettigheter. (u.å.). *Universal Declaration of Human Rights – Norwegian (Bokmål) (Norsk, Bokmål)*. Hentet 16. januar 2023 fra <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/norwegian-bokmal-norsk-bokmal>

Den Europeiske Union. (2012, 26. oktober). Charter of Fundamental Rights of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2012/326/02>

Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council *on Standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast)*, 20 December 2011, OJ L. 337/9-337/26; 20.12.2011,2011/95/EU.

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:en:PDF>

Edgerton, J. D. & Roberts, L. W. (2014). Cultural capital or habitus? Bourdieu and beyond in the explanation of enduring educational inequality. *Theory and Research in Education*, 12(2), 193-220. <https://doi.org/10.1177/1477878514530231>

Engen, O. A. H., Gould, K. A. P., Kruke, B. I., Lindøe, P. H., Olsen, K. H. & Olsen, O. E. (2021). *Perspektiver på samfunnssikkerhet* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Europakommisjonen¹. (u.å.). *Common European Asylum System*. Hentet 22. april 2023 fra https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en

Europakommisjonen². (u.å.). *European Green Deal*. Hentet 8. mai 2023 fra https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal_en

Europalov. (u.å.). *Om EU-rettsaktene*. Hentet 13. april 2023 fra <https://www.europalov.no/laer-mer/eu-rettsaktene>

Everett, E. L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven: hvordan begynne – og fullføre* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Foster, M. & McAdam, J. (2022). Analysis of ‘Imminence’ in International Protection Claims: *Teitiota v New Zealand and Beyond*. *British Institute of International and Comparative Law*, 71(4), 975-982. <https://doi.org/10.1017/S0020589322000367>

Galtung, J. (1990). Cultural Violence. *Journal of Peace Research*, 27(3), 291-305. <https://www.jstor.org/stable/423472>

Hintjens, H. & Bilgic, A. (2019). The EU's proxy war on refugees. *State Crime Journal*, 8(1), 80-103. <https://doi.org/10.13169/statecrime.8.1.0080>

Jalusic, V. (2017). Refugees today: superflousness and humanitarianism. *Estudos Ibero-Americanos*, 43(3), 524-534. <http://dx.doi.org/10.15448/1980-864X.2017.3.26139>

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W & Rasmussen, E. B. (2019). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Kmak, M. (2021). From Law's Discourse on Refugees to Refugees' Discourse on Law. *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory*, 24(2), 110-128. <https://doi.org/10.33134/rds.346>

Regulation (EU)2016/466 of the European Parliament and of the Council. *Proposal Regulation on Standards for the Qualification of Third-country Nationals or Stateless Persons as Beneficiaries of International Protection, for a Uniform Status for Refugees or for Persons Eligible for Subsidiary Protection and for the Content of the Protection Granted and Amending Council Directive 2003/109/ec of 25 November 2003 Concerning the Status of Third-country Nationals Who Are Long-term Residents*, 13 July 2016, COM (2016) 466 final; 2016/0223 (COD). https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:6d976705-4a95-11e6-9c64-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Regulation (EU)2016/467 of the European Parliament and of the Council. *Proposal Regulation establishing a common procedure for international protection in the Union and repealing Directive 2013/32/EU*, 13 July 2016, COM (2016) 467 final; 2016/0224 (COD). https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2c404d27-4a96-11e6-9c64-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Røysum, A. (2016). Arbeidsmoral forkledd som likestilling? *Universitetsforlaget*, 33(1-2), 142-161.

Sachs, J. D. (2015). *The Age of Sustainable Development*. Columbia University Press.

Sayad, A. (2007). *The Suffering of the Immigrant*. Polity Press.

Smet, S. & Stoyanova, V. (2022). Introduction: Migrants' Rights, Populism and Legal Resilience in Europe. I V. Stoyanova & S. Smet (Red.), *Migrants' Rights, Populism and Legal Resilience in Europe* (s.1-46). Cambridge University Press.

Stranden, I. L. (2023, 18.mars). *Staten vil ta mer av samenes vinterbeiter på Fosen*. NRK. <https://www.nrk.no/trondelag/staten-onsker-a-ta-mer-av-samenes-vinterbeiter-pa-fosen-1.16325019>

United Nations High Commissioner for Refugees. (2010). *Convention and protocol relating to the status of refugees*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/media/28185>

United Nations High Commissioner for Refugees. (2021). *Global Report 2021: The stories behind the numbers*. UNHCR. <https://reporting.unhcr.org/globalreport2021/pdf>

United Nations High Commissioner for Refugees. (2020, 1. oktober). *Legal considerations regarding claims for international protection made in the context of the adverse effects of climate change and disasters*. <https://www.refworld.org/pdfid/5f75f2734.pdf>

Walter-Franke, M. (2018). Building a European Asylum Regime in Discordance: Polarized Representations of Refugees in the Discursive Process of Policy Making. *Politique Européenne*, 60, 34-71.

Webber, F. (2017). Europe's unknown war. *Race and Class*, 59(1), 36-53. <https://doi.org/10.1177/0306396817701657>

Wouters, J. & De Ridder, M. (2022). Possibilities and Limits of European Union Action Against Democratic Backsliding and Decline of Migrants' Rights in Member States. I V. Stoyanova & S. Smet (Red.), *Migrants' Rights, Populism and Legal Resilience in Europe* (s.165-186). Cambridge University Press.

Åm, H. & Frøyhaug, M. (2021). Dokumenter som primærdata. I I. Stuvøy, Tøndel, G. & A. Tjora (Red.), *En smak av forskning* (s.177-185). Cappelen Damm Akademisk.

Vedlegg 1

Utvalgte rettighetsartikler fra den universelle menneskerettighetserklæringen (UDHR).

ARTIKKEL   INNHOLD OG RETTIGHETER.

ARTIKKEL 1A	Alle mennesker er født frie og med same menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.
ARTIKKEL 2A	Enhver har krav på alle de rettigheter og friheter som er nevnt i denne erklæring, uten forskjell av noen art, f.eks. på grunn av rase, farge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse eiendom, fødsel eller annet forhold. Det skal heller ikke gjøres noen forskjell på grunn av den politiske, rettslige eller internasjonale stilling som innehas av det land eller det område en person hører til, enten landet er uavhengig, står under tilsyn, er ikke-selvstyrende, eller på annen måte har begrenset suverenitet.
ARTIKKEL 3	Enhver har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet.
ARTIKKEL 7	Alle er like for loven og har uten diskriminering rett til samme beskyttelse av loven. Alle har krav på samme beskyttelse mot diskriminering i strid med denne erklæring og mot enhver oppfordring til slik diskriminering.
ARTIKKEL 13	1. Enhver har rett til å bevege seg fritt og til å fritt velge oppholdssted innenfor en stats grenser. 2. Enhver har rett til å forlate et hvilket som helst land innbefattet sitt eget og til å vende tilbake til sitt land.
ARTIKKEL 14	1. Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse. 2. Denne rett kan ikke påberopes ved rettsforfølgelse som har reelt grunnlag i upolitiske forbrytelser eller handlinger som strider mot De Forente Nasjoners formål og prinsipper.
ARTIKKEL 23	1. Enhver har rett til arbeid, til fritt valg av yrke, til rettferdige og gode arbeidsforhold og til beskyttelse mot arbeidsløshet.
ARTIKKEL 25	1. Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære, som omfatter mat, klær, bolig og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser, og rett til trygghet i tilfelle av arbeidsløshet, sykdom, arbeidsuførhet, enkestand, alderdom eller annen mangel på eksistensmuligheter som skyldes forhold han ikke er herre over.

Vedlegg 2

Utvalgte rettighetsartikler fra EUs pakt om grunnleggende rettigheter (CFREU).

ARTIKKEL	INNHold OG RETTIGHETER
ARTICLE 1B	<i>Human dignity.</i> Human dignity is inviolable. It must be respected and protected.
ARTICLE 2B	<i>Right to life.</i> 1. Everyone has the right to life.
ARTICLE 18	<i>Right to asylum.</i> The right to asylum shall be granted with due respect for the rules of the Geneva Convention of 28 July 1951 and the Protocol of 31 January 1967 relating to the status of refugees and in accordance with the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union (hereinafter referred to as ‘the Treaties’).
ARTICLE 20	<i>Equality before the law.</i> Everyone is equal before the law.
ARTICLE 21	<i>Non-discrimination.</i> 1. Any discrimination based on any ground such as sex, race, colour, ethnic or social origin, genetic features. Language, religion or belief, political or any other opinion, membership of a national minority, property, birth, disability, age or sexual orientation shall be prohibited. 2. Within the scope of application of the Treaties and without prejudice to any of their specific provisions, any discrimination on grounds of nationality shall be prohibited.
ARTICLE 31	<i>Fair and just working conditions.</i> 1. Every worker has the right to working conditions which respects his or her health, safety and dignity.
ARTICLE 45	<i>Freedom of movement and of residence.</i> 1. Every citizen of the Union has the right to move and reside freely within the territory of the Member States. 2. Freedom of movement and residence may be granted, in accordance with the Treaties, to nationals of third countries legally resident in the territory of a Member State.